

Masová kultura

Masová kultura je s námi po staletí. Není to nic, co by vzniklo nedávno. Ať už společnost byla jakákoli, vždy si kulturu vytvářela, a jako jeden z hlavních pilířů byla nezbytná. Patřila do ní tedy i kultura masová. Ne každý byl privilegovaný a měl přístup k vyšší kultuře, na rozdíl ode dneška. Dnes se, alespoň v rozvinutých zemích, řada těchto lidí podstatně rozšířila.

Budu se tedy v této eseji zabývat masovou kulturou takovou, jak ji chápeme dnes, podle jejího hanlivého označení, které se začalo užívat ve 30. letech minulého století. Myslím, že také proto, že „masovým“ se tehdy stávalo všechno.

Jaký význam pro nás má a jestli je možné, že i ve světě prefabrikované zábavy může vzniknout něco, co má svoji kvalitu, vkus a váhu. Pokusím se popsat ji tak, jak ji vidím já, protože si myslím, že masovou kulturu nemusíme vyhledávat, a stejně, pokud tedy žijeme ve městě a nerozhodneme se pro život v hlubokých lesích bez rádia, televize nebo počítače, patří do našeho vnímání.

Chléb a Hry vs. Sněhurka & Cukrová vata

Chléb a Hry jinými slovy: „Dejte jim jídlo a zábavu a oni vám dají pokoj“. Dobrý koncept, myslím, že velmi účinný. Funguje dodnes.

Nádherný příklad masové kultury je římské Koloseum. Celý Řím se šel podívat, jak se v Koloseu bojuje. Masová zábava posvěcená samotným Caesarem, který také seděl a sledoval, jak se umírá. Člověk, který byl nejvyšší hlava státu i církve. Někdo, kdo měl přístup ke vzdělání, kultuře i zábavě kdykoliv si vzpomněl, dobře věděl, že jeho tvrdě fyzicky pracující národ potřebuje zábavu. Jinak by se mohlo stát, že by se začal bouřit. Svou zbylou energii tedy dali do hlučného fandění a povzbuzování nebo naopak do projevu nevole a já si nemyslím, že kdyby tento rozvášněný dav oslovil prodavač popcornu nebo triček (v té době asi tkaných rouch) s oblíbeným gladiátorem, že by někdo odmítnul.

Bez ohledu na pohlaví, stáří nebo majetnost. Kromě otroků byl každý zván, aby se mohl jít pobavit. Masová kultura. Jejich masová kultura. A dnes? Původní záměr nakrmit zábavou masu je pro nás kulturním drahokamem. Dechberoucí místo na které se jezdí dívat celý svět. Já jsem tam také byla. Úžasná, velká, velkolepá a jistě velice drahá stavba, která spolkla mnoho peněz i životů. Kulturní středisko, místo setkávání a radostí...stejně jako Disneyland, tedy s výjimkou těch obětí na životech (alespoň doufám).

Když jsem přemýšlela, jaké místo vyberu jako dnešního kolegu k proslulému a světoznámému římskému Koloseu napadl mě celkem okamžitě Disneyland. Myslím, že stejně tak i na jeho popis můžu bez problému použít slova jako „světoznámý“ nebo „proslulý“ bezpochyby jim totiž také je.

Místo nekončící radosti a hlouposti, kde se můžete bavit od rána do večera. Celý svět ho zná. Uvidím veselého kačera nebo krásnou princezničku se sedmi kamarády a skupinu rozesmátých lidí, ať už dětí nebo dospělých, po uši ulepených od cukrové vaty nebo jiných sladkostí a hned víte, kde se nachází.

Možná je troufalé tato dvě místa srovnávat. Myslím si ale, že jejich funkce je velice obdobná. Zapomenout na starosti všedního dne a ponořit se do světa vytvořeného pro všechny. Místo, které je určené výhradně pro zábavu. A to pro kohokoli. Dnes se snažíme, mimo věku a

pohlaví, smazat také rozdíly mezi rasou a náboženstvím. Je však otázka, zdali se kulturní „bohatství“ Disneylandu (schválně jsem napsala ve spojitosti s Disneylandem slovo „bohatství“ v uvozovkách) přeneso po staletí napříč věku stejně jako již zmíněné Koloseum. Je naše masová kultura horší než ta našich předků? Zhoršuje se vkus a náročnost lidí nepřímou úměrou s jejich technickým vývojem? Nemyslím si. Naše masová kultura je stejně jako masová kultura v jakémkoli jiné době přizpůsobená tomu, jací lidé jsou a co si žádají. Myslím, že dnes se lidé chtějí bavit úplně stejně, jako se chtěli bavit Římané. Jen už se baví něčím jiným. Naše kultura pro širokou masu konzumentů je často zvrhlá a nevkusná. Ale ruku na srdce, bylo zabíjení otroků, boje s divokými zvířaty holýma rukama a umírání v nesnesitelných bolestech a potupě kulturnější, než dvousetmetrový tobogán a lízátko na dlouhé špejli? Pro naši mentalitu a ohleduplný přístup jeden k druhému, kterým se již stovky let snažíme s menším či větším úspěchem učit, je tento druh zábavy zcela nepřijatelný! S veselým zábavním parkem pro všechny má pramálo společného. Na druhou stranu je poji základní principy, které masovou kulturu dělají právě masovou.

Je jednoduchá, uzpůsobená tak, aby ji mohli konzumovat plnými doušky a zvesela všichni, jak jen si budou přát. Je dostupná, přizpůsobivá a nevyžaduje žádné zvláštní vzdělání nebo velké soustředění. Je pro všechny!

Ať už se mi to líbí, nebo ne, i já jsem její součástí a více či méně, to už je jen na mě a na mém úsudku a dovednosti, zdali jsem schopná rozlišit kvalitu zábavy, která se může stát součástí mého kulturního vědění.

Myslím, že není třeba to s masovou kulturou přehánět. Ostatně jako s ničím jiným. Já osobně, pokud si mám vybrat, jestli půjdu do malého lokálního kina, nebo se ve znamení konzumu ponořím do velké drahé krabice s nafouknutou kukuřicí, asi vždycky zvolím malý biograf. Neznamená to ale, že se budu křížovat nad lidmi, kteří chodí raději do multikina, a ani to neznamená, že jsem v takovém kině nikdy nebyla. I kdybych tam šla jen jednou a ze zvědavosti, i jedna jediná návštěva podpoří kulturní průmysl této instituce. A i ve velkém kulturním stánku, určeném pro tisíce lidí se dá najít kvalitní kulturní zážitek. Rozhodně si nemyslím, že megalomanství musí jít nutně ruku v ruce s nízkou kvalitou. S nenáročným zážitkem, to jistě, ale kvalita může být výborná, byť „jen“ jednoduchá.

Myslím, že masová kultura má ještě jednu vzácnou (nebo zvrácenou, to už nechám na osobním názoru každého) schopnost. Právě tento druh zábavy dokáže velmi lehce a jednoduše potříti sociální rozdíly. Nejúčinněji ze všech možných druhů kultury nebo zábavy a uvolnění. Kdokoli z nás (mluvím teď opět o rozvinutých zemích) se může svobodně rozhodnout, čemu dá přednost.

Samozřejmě na toto rozhodnutí, podle mého názoru, má největší vliv prostředí a výchova. Jen těžko si představit, že se ortodoxní sportovně založená rodina požene do galerie. Ale na druhou stranu, proč ne? A stejně tak bych se nedivila, kdyby vzdělaný a uznávaný profesor strávil jeden veselý den v Disneylandu, kde by si mohl sundat masku přednášejícího a vážené osoby a být prostě jen „návštěvníkem“ zábavního parku stejně tak, jako dva tisíce dalších osob, které tam ten den přišli.

Pro všechny

Závěrem tedy můžu říct, že kultura, ať masová nebo vyšší, určená pouze pro hrstku „vyvolených“ je pouze a jen taková, jakou si ji uděláme. Je odrazem společnosti, ne naopak. Kdokoli z nás, se může svobodně rozhodnout, čemu dá přednost. A já osobně neznám nikoho, kdo by se občas nezúčastnil něčeho, co je určené pro všechny.

Zdroje: BARKER, Chris. Slovník kulturních studií, VOLEK, Jaroslav. Základy obecné teorie umění,